

9. april 2024

Pele Broberg, Naleraq

UPA2024/25

Uunga siunnersuut Najukkani aatsitassanut tunngasunik suliaqarnerit pillugit Inatsisartut inatsisaat

Aamma

UPA2024/26

Uunga siunnersuut Aatsitassat pillugit ingerlatallu tamatumunnga pingaarutillit pillugit inatsisartut inatsisaata (aatsitassanut ikummatissanullu inatsit) allanngortinneqarnissaa pillugu Inatsisartut inatsisaat

(Inuussutissarsiornermut, Niuernermut, Aatsitassanut, Inatsisit Atuutsinneqarnerannut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoq)

Siullermeerneqarnera

Naleqqamiit Naalakkersuisut siunnersuutaannut qutsaviginiarpavut.

Naleqqamiit ukiuni kingullerni politikikkut ajornartorsiutit pilersinneqartartut ernumassutigalugit oqariartuutigissavarput.

Ullumikkummi aatsitassarsiornermut pisinnaatitaaffiit ILO-169 qimavillugit ingerlanneqalermat.

Immaqa tupigineqanngilaq 2009-2013 Naalakkersuisut Uran-imut misissuisinnaatitaallutik akuersissummik tunniussisimanerat, naak Inuit Ataqtigiit akerliuneraaraluartut.

Kingornami paasitinneqarpugut eqqartuussivilersuunnagu Naalakkersuisunut kinguneqarsinnaanngitsumik aatsitassarsiorsinnaanerat unitseriaannaanera¹.

Ullumikkut pissutsit arlarluinnaasimasut paasilertorpavut, ajoraluartumillu Naalakkersuisut uppernassusaat killeqarluni.

¹ <https://kl.sermitiaq.ag/inuussutissarsiutit/gme-uranitalinnik-piaasinnaatitaavog/744495>

Naalakkersuisut aatsitassarsiorniarneq siunissami qanoq kalaallinut pissarsiaqarnissaat takorloorpaat?

Aalisartukillisaaniarneq ima paasisassaava aatsitassarsiortunngortinniarneqartut?

Kalaallit Nunaat qanoq pissarsiaqarnikuuva 2009-2024 aatsitassarsiornikkut? Aalisarneq eqqartorneqalersorlu “Piuannartitsinissaq” pingaaruteqalersartuq, aatsitassat eqqartorneqartillugit politikkeqarfigneqanngitsoq. Tassami sangujoraarneq politikkeriniaraanni patajaassuseqartoqarsinnaanngilaq.

Aalisakkalli nalingi nunatsinnut malunniutaanera killeqaraluartuq, eqqaamaneqassaaq pisuussutivut uumassusillit uterteqqinneqarsinnaammata. Uummaatsut atasiaannarlutik peerneqarsinnaapput.

Sooq taava Naalakkersuisooqatigiit suli takorluukkamik siunissami qanoq nunatsinnut aatsitassarsiortuq iluaqutaanissaa politikkeqarfingngilaat?

Naleqqamiit ersarissumik kalaallinut iluaqutissat ujartortarnerat maanna takusinnaalerparput Naalakkersuisut aqatigiillutik qimalluinnaraat. Maanna aamma nutaamik siunnerfeqalerput kina “nunaqavissuussanersoq”.

Immaqami eqqaasitsissutigeqqilaarutsigu iluassaaq:

Taasisarnermut piunasaqaat²: “Kinaluunniit qallunaatut innuttaassuseqartoq, 18-inik ukioqalereersimasoq qinersinissarlu sioqqullugu sivikinnerpaamik qaammatini arfinilinni Kalaallit Nunaanni aalajangersimasumik najugaqarsimasoq”. Kalaaliunissaq piunasaqaataanngilaq, aali “Inuiaat Kalaallit³” namminiilivinnissaanut taasisarnermut inatsit “aqqutissiuingaluartoq”.

Taasisinnaasut aaliangertarpaat inatsisartut kikkussanersut, taamaasillunilu inatsisit allanngussanersut.

Inuutissarsiutigalugu Piniarnermut allagartaq: 15-iliisimanissaq, Kalaallit Nunaani qaammatit 24 najugaqarsimanissaq. Innuttaasutsumik piunasaqaateqarani⁴. Kalaallit

² https://nalunaarutit.gl/groenlandsk-lovgivning/2020/l-14-2020?sc_lang=kl-GL

³ https://nalunaarutit.gl/rigslovgivning/2009/lov-nr-473-af-12_06_2009?sc_lang=kl-GL

⁴ https://nalunaarutit.gl/groenlandsk-lovgivning/2023/inatsisartutlov-nr-34-af-13_06_2023?sc_lang=kl-GL

qulakkeernagit, allamiut aqutissiunneqarput. Aaligooq oqaluttuarisaanitsinnut kulturitsinnullu pingaaritilik⁵. Killilersorneqaannavillutillu.

Aatsitassanut tunngasunik suliaqarneq: Suliffeqarfik Kalaallit Nunaani “angerlarsimaffeqartut” nalunaarsornissaanut piunasaqaat qanoq Kalallinut iluaqutaanissaa takujuminaalluni.

Maannalu Naalackersuisut oqaaseq “Inuit” aamma “Kalaallit” atorusunngingaaramikku, inatsimmi naqissuserpaat:

“Aalajangersimasumik najugaqartoq paasineqassaaq, inuk ukiuni siuliini 5-ni Kalaallit Nunaanni aalajangersimasumik najugaqarsimasoq aammalu Kalaallit Nunaannut tamakkiisumik akileraartussaataasimasoq.”

Maannamut una qiningaaffik kalaallit pisinnaatitaaffiijarlugit suliutit tamaviaarutigalugit naammassiartorpoq. Namminersornermut Inatsimmi pisinnaatitaaffigut atuutsinnaveersaarlugit, nunasisut avataaniillu aningaasarsiorniartunut Danmarkip nunagisaani issittumiittoq aqutissiorusullugit.

Naleqqamiit ersarissumik isumarput saqqummiuttarnerani nalunngilarput qallunaangorsaarusunnerup aqqani paasiuminaattartoq, kalaallit pisinnaatitaaffii illersorlugit oqariartuuteqartarnerput.

Maanna soorlu ILO-169 aammalu UNDRIP qimalluinnarlugit ingerlasut Naalackersuisooqatigiit.

Taamaamat oqariartuuterput “Qaqqaq qimaanaviangilaq” asuli oqariartuutaangilaq, kisiannili eqqarsarluaqqusinissamut kaammattuut.

Kalaallinut iluaquserniarneqaratik sulisoqarpat, sooq taava tuaviuupparput?

Allaallumi malugaarput “nalingiisitaanissamut” inatsisip siunertaa tassaasoq danskit allallu nunatsinni pisinnaatitaaffiinik qulakkeerinninniarneq.

Taakkuugunanngikkaluarput meeqqaminnik arsaagaasut, spiralilersorneqartut najungarisaminnillu nuutsitaasartut.

⁵ https://naalackersuisut.gl/Departementer/Dep_for_Fiskeri_og_Fangst/Fangstafdelingen?sc_lang=kl-GL

Naleraq

Soorlu suliap siuliani oqariartuut uteqqikkaanni, suliaq tukattoq malunnarpoq.

Kalaallit pisinnaatitaaffeqassanngillat, kikkulluunniit pisinnaatitaaffeqassapput.

Kalaallit pisuussutitik uummaatsut kikkulluunniit pisinnaanissaat qulakkeerniarneqarpoq.

Kalaallit qanoq iluaquserniarnerlugit ataasinnguamilluunniit takussutissaqanngilaq.

Tamanna isumaqanngilaq Naleqqamiit allamiut nunatsinni aatsitassarsiorsinnaanissaat akerlerigipput. Akerlianik.

Nunap inuinit iluaqutaasumik aatsitassarsiornissaq ingerlanneqarsinnaappat, periarfissaq ammaffigivarput.

Kisianni sangujoraartumik siunnerfeqarani aaqiiniarsareqattaarneq unittariaqarpoq.

Naleqqamiit siunnersuutit tusaatissatut tiguavut.